

Velvyslanectví ČR Canberra & Konzulát ČR Sydney

SOUHRNNÁ TERITORIÁLNÍ INFORMACE

TONGA

1. 10. 2014

OBSAH

	Strana
1. Základní informace o teritoriu	3
1.1. Oficiální název státu	3
1.2. Rozloha	3
1.3. Počet obyvatel, hustota na km ² , podíl ekonomicky činného obyvatelstva	3
1.4. Průměrný roční přírůstek obyvatelstva a jeho demografické složení	3
1.5. Národnostní složení	3
1.6. Náboženské složení	3
1.7. Úřední jazyk a ostatní nejčastěji používané jazyky	3
1.8. Administrativně správní členění, hlavní město a další velká města	3
1.9. Peněžní jednotka a její dělení, používání jiných měn	3
1.10. Kontakty na zastupitelské úřady ČR	3
1.11. Stručný historický přehled	4
2. Vnitropolitická charakteristika	4
2.1. Stručná charakteristika politického systému	4
2.2. Politický vývoj	5
2.3. Hlava státu	8
2.4. Složení vlády	8
3. Zahraničně-politická orientace	8
4. Bilaterální vztahy	9
5. Ekonomická charakteristika země	10
5.1. Zhodnocení hospodářského vývoje za minulé období, předpověď dalšího vývoje	10
5.2. Základní makroekonomické ukazatele	11
5.3. Hospodářství	12
6. Zahraniční obchod země	12
7. Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR	13

1. Základní informace o teritoriu

- 1.1. Oficiální název státu:** Království Tonga
Pule'anga Fakatu'i 'o Tonga
Kingdom of Tonga
- 1.2. Rozloha:** 748 km² (z toho pevnina 718 km²)
- 1.3. Počet obyvatel:** 103 000 (odhad 2011)
Hustota ob. na km²: 130
- 1.4. Průměrný roční přírůstek obyvatelstva:** 0,4 % (odhad 2011)
- 1.5. Národnostní složení:** 98 % Tonžané (Polynésané)
1,9 % Evropané, Euronésané (míšenci), ostrované
0,1 % Číňané
- 1.6. Náboženství:** křesťané (41% *Free Wesleyan Church*, 16% římsí katolíci, 14% mormoni, 12% *Free Church of Tonga*, dále adventisté, anglikáni aj.)
- 1.7. Úřední jazyky:** tonžština (Tongan), angličtina
- 1.8. Správní členění:** 3 skupiny ostrovů: Ha'apai, Tongatapu, Vava'u
Hlavní město: Nuku'alofa (25 000 obyvatel)
- 1.9. Peněžní jednotka:** pa'anga (TOP) = 100 seniti; 1 TOP = 11,041 CZK (31. 7. 2014)
- 1.10 Kontakty na zastupitelské úřady ČR**

Velvyslanectví České republiky v Canbeře (ZÚ Canberra)

Ing. Martin Pohl, velvyslanec
Embassy of the Czech Republic
8 Culgoa Circuit
O'Malley ACT 2606
Australia

tel: +61-2-6290 1386, fax: +61-2-6290 0006

e-mail: canberra@embassy.mzv.cz

www.mzv.cz/canberra

- působnost úřadu: diplomatická pro Australské společenství, Nový Zéland, Republiku Fidžijských ostrovů, Nezávislý stát Samoa, Šalomounovy ostrovy, **Království Tonga**, Republiku Vanuatu, Cookovy ostrovy
- konzulární obvod: Teritorium australského hlavního města (ACT)

Konzulát České republiky v Sydney (K Sydney)

Mgr. Hani Stolina, konzul
Consulate of the Czech Republic
169 Military Road
Dover Heights NSW 2030
Australia

tel: +61-2-9581 0111, fax: +61-2-9371 9635

e-mail: sydney@embassy.mzv.cz

www.mzv.cz/sydney

- působnost úřadu a konzulární obvod: pro Australské společenství (s výjimkou ACT), Nový Zéland, Republika Fidžijských ostrovů, Nezávislý stát Samoa, Šalomounovy ostrovy, **Království Tonga**, Republiku Vanuatu, Cookovy ostrovy

Obchodní konzul:

Ing. Šárka Ponroy Vamberová
Consulate of the Czech Republic
169 Military Road
Dover Heights, NSW 2030, Australia
tel. +61-2-9581 0111, fax +61-2-9371 9635
email: commerce_sydney@mzv.cz
www.mzv.cz/sydney

1.11. Stručný historický přehled

Tonga, ležící na stejnojmenném souostroví v jižním Pacifiku, je označována za kolébku polynéské civilizace. Tonžská říše byla nejmocnější ve 12. století; v 15. a 17. stol. na Tonze zuřily občanské války. Prvními evropskými návštěvníky souostroví byli Holanďan W. Schouten (1616), Abel Tasman (1643) a kapitán Cook (1773, 1774, 1777).

Souostroví *Přátelské ostrovy* (Cookův název) bylo sjednoceno do *Polynéského království* (1845). V r. 1875 se stalo konstituční monarchií a o 25 let později britským protektorátem. Tonga získala nezávislost v r. 1970 a stala se členem britského Společenství národů. Do OSN vstoupila v září 1999.

2. Vnitropolitická charakteristika

2.1. Charakteristika politického systému

Tonga je konstituční monarchií. Král je dědičným panovníkem, přímým potomkem prvního monarchy. Do posledních parlamentních voleb, konaných 25. 11. 2010, král jmenoval členy vlády na základě své vůle, a to doživotně (odstoupit mohli jen se souhlasem krále, anebo požádání králem, aby podali demisi).

Poslední parlamentní volby zahájily další fázi delší dobu připravovaných demokratizačních změn. Dřívější systém byl nastaven tak, že jednokomorový parlament

(*Legislative Assembly*, tradičním názvem *Fale Area*) byl ovládán královskou rodinou a šlechtici. Výsledky voleb na politické dění v zemi neměly takřka žádný vliv.

Současný nový jednokomorový parlament má celkem 26 členů – 17 parlamentních křesel je alokováno pro obyvatele neurozeného původu (*People's Representatives*) zbylých 9 křesel je určeno zástupcům zvolených z řad šlechty (tradičních aristokratických vlastníků půdy).

Z parlamentních řad zvolený předseda vlády sestavuje svůj 11ti členný vládní tým – členové vlády skládají slib před králem.

Samosprávu řídí městští a okresní úředníci, kteří jsou voleni ve všeobecných volbách od r. 1965. Městští a okresní úředníci též vykonávají přenesenou moc státní správy.

2.2. Politický vývoj

Království Tonga je jedinou tichomořskou konstituční monarchií s mnoha feudálními prvky. Jako jediná pacifická země nikdy neztratila domorodou vládu, což Tonžany po staletí naplňuje pýchou a důvěrou v monarchii. Přímá kritika monarchie se nikdy neslučovala s tonžskou kulturou a etiketou.

V zemi se postupně zformovalo prodemokratické reformní hnutí, jehož hlavním cílem bylo dosažení většího zastoupení obyvatel nešlechtického původu v parlamentu a většího vlivu prostých lidí na veřejnou správu. Demontáž monarchie nebyla (a ani v současnosti není) cílem žádného z reformátorů.

Po smrti předposledního krále Tupou IV vycítila část politiků příležitost ke změně mocenských poměrů. Těmto jedincům se dne 16. 11. 2006 pod hlavičkou demonstrace za urychlení přechodu k demokracii podařilo rozpoutat předem připravené nepokoje, které přerostly v rabování čínských obchodů a vypálení části centra hlavního města. Zahynulo 8 lidí, popelem lehly zejména nemovitosti vlastněné předsedou vlády, novým králem Tupou V a jejich příbuznými. Král Toupou V. tak po lidových bouřích v roce 2006 v Nukualofě byl donucen předat určitou míru operativních a rozhodovacích pravomocí vládě a parlamentu.

Na obnovení pořádku a zákonnosti se podíleli australští a novozélandští policisté a vojáci, které do země pozvala tonžská vláda. (Obnova poničeného hlavního města Nuku'alofa vyšla na 400 mil. USD. Peníze půjčila Čína a Asijská rozvojová banka).

Král i premiér situaci vyhodnotili tak, že jejich snahy o reformy byly interpretovány jako slabost. Reformní proces proto přibrzdili a prioritou vlády se stala hospodářská obnova země a potrestání viníků nepokojů (obviněno bylo 1000 osob, tj. přibližně jedno procento obyvatel země). Po jisté konsolidaci, v zájmu předejití opakování nekontrolovaných (a lehce zmanipulovatelných) projevů touhy prostých lidí po změnách, se král ujal iniciativy.

V červenci 2008 král oficiálně oznámil, že se v roce 2010 vzdá většiny svých pravomocí ve prospěch voleného premiéra, včetně každodenního řízení země. Následovala intenzivní práce Komise pro ústavu a volby (*Constitutional and Electoral Commission*), kterou schválil parlament za účelem přípravy legislativy pro přechod země na modifikovaný model vládnutí. Navržený model pak výrazně snížil královské pravomoci a naplánoval přenesení jejich velkého množství na vládu. Dále model určil, že v parlamentu vzroste počet

přímo volených zástupců z řad obyvatel neurozeného původu (*People's Representatives*). Práci komise z drtivé části financovaly Austrálie a Nový Zéland.

První volby dle nového konceptu se konaly dne 25. 11. 2010. Jejich klidný průběh a vysokou volební účast sledoval tým 14 pozorovatelů z Austrálie a Nového Zélandu.

Král Tāufa'āhau Manumataongo Tuku'aho TOUPOU V. (v angličtině uváděn spíše jako George Tupou V) neváhal volby označit za "největší den" v celé historii země. Potvrdil, že dosavadní výkonná moc v monarchii bude přesunuta na novou, na demokratickém základě vzniklou vládu. Do budoucna bude panovník přijímat důležitá rozhodnutí pouze po poradě s premiérem. Pro ostrovní stát se jedná o velkou změnu, která v podstatě ukončuje období 165 let trvající tradičně fungující feudální monarchie, ve které měl monarcha téměř absolutní moc (král je dědičným panovníkem, členy vlády jmenoval na základě své vůle, a to doživotně - odstoupit mohli pouze s jeho souhlasem nebo na základě jeho odvolání).

Ve volbách největšího úspěchu dosáhla Demokratická strana přátelských ostrovů (*Democratic Party of the Friendly Islands*). Její lídr - Akilisi Pohiva – tak korunoval své třicetileté období zasvěcené propagaci demokracie a úsilí o demokratizaci tonžské společnosti.

Demokratická strana získala celkem 12 ze 17 parlamentních křesel alokovaných pro obyvatele neurozeného původu (*People's Representatives*) v celkem 26 členném jednokomorovém parlamentu (*Legislative Assembly*, tradičním názvem *Fale Aea*). Zbýlých 5 křesel pro *People's Representatives* získali nezávislí kandidáti, ostatních 9 křesel je určeno zástupcům zvolených z řad šlechty (tradičních aristokratických vlastníků půdy). Pro získání parlamentní většiny by však demokratická strana potřebovala o 2 křesla více.

Prvním úkolem nového parlamentu bylo do jednoho měsíce zvolit předsedu vlády, který se tak stává historicky prvním voleným premiérem.

Bezprostředně po volbách byl za favorita na premiérské místo označován vůdce Demokratické strany přátelských ostrovů (*Democratic Party of the Friendly Islands*) Akilisi Pohiva. Zástupci šlechty v této souvislosti přislíbili, že podpoří i premiéra, který nebude urozeného původu. Druhým favoritem se stal bratr bývalého krále, korunní princ Tupouto'a Lavaka, který tento post již v minulosti zastával (a následně se stal vysokým komisařem a velvyslancem Království Tonga v Australském společenství).

Jednota Demokratické strany, která ve volbách zvítězila, netrvala dlouho a v řadách jejích poslanců a zástupců se vytvořilo několik frakcí, které se dostaly do sporů.

Novým předsedou tonžské vlády se tak nakonec stal třetí kandidát, Lord Tu'ivakano. Ten rychle jmenoval do ministerské funkce (v rezortu zdravotnictví) lídra Demokratické strany Pohivaa – jmenování ostatních členů vlády následovalo.

Svou nespokojenost s povolebním vývojem politické situace a formováním vlády Akilisi Pohiva řešil tím, že necelé dva týdny po svém jmenování ministrem podal na tuto funkci rezignaci. Tato skutečnost odložila přísahu vlády a začátek jejího fungování. V tomto období byl tedy oficiálně jmenován pouze předseda parlamentu (*Speaker of the House*), Lord Lasike.

Akilisi Pohiva uvedl dva hlavní důvody podání své demise: Nesouhlas se jmenováním dvou kabinetních ministrů, kteří nejsou členy parlamentu, tedy nebyli zvoleni. Byl přesvědčen, že do parlamentu bylo zvoleno dostatek schopných osobností, které by ministerské posty

dobře zastávaly. Dále odmítl podepsat dokument zavazující jednotlivé členy vlády, že v budoucnu nepodají návrh k hlasování o nedůvěře premiérovi. Silně ho rozladila rovněž skutečnost, že z jeho vítězné Demokratické strany pouze dva zástupci (poslanci) byli jmenováni do vlády (on – na místo ministra zdravotnictví a Wiliam Clive Edwards jako ministr státních podniků). Po jeho rezignaci tak ve vládě zůstal pouze jediný zástupce *Democratic Party of the Friendly Islands*. Oficiálně nový premiér přijal rezignaci Akilisi Pohivy dne 14. ledna 2011. Ve stejný den před králem členové vlády složili příslušnou přísahu.

Dne 18. 3. 2012 zemřela v Hongkongské nemocnici ve věku 63 let hlava státu - král Toupou V. Novým králem se stal mladší bratr zesnulého - korunní princ 'Aho'eitu 'Unuaki'otonga Tuku'aho, jako Toupou VI.

Přibližně po 18 měsících od svého vzniku vláda, její premiér a v podstatě celá vnitropolitická scéna, resp. země čelila vážné krizi. Vůdce parlamentní opoziční Demokratické strany přátelských ostrovů (*Democratic Party of the Friendly Islands*), známý prodemokratický aktivista Akilisi Pohiva, dne 18. 6. 2012 spolu s dalšími 10 spolustraníky (jeho strana však v parlamentu získala 12 křesel) odevzdal mluvčímu parlamentu dopis, ve kterém žádal uspořádání hlasování o vyslovení nedůvěry vládě. Jako důvod bylo uváděno, že vláda ztratila podporu občanů, že vládne špatně, neekonomicky vynakládá státní prostředky a její předseda přijímá blíže nespecifikovaná protizákonná opatření. K hlasování však z nejrůznějších objektivních a subjektivních, jakož i v důsledku záměrně vytvářených obstrukcí, dlouho nedocházelo. Dlouhou dobu trvalo, než se vůbec našla nějaká forma, jakou by se toto ústavní právo vůbec dalo realizovat. Chyběly jakékoliv zkušenosti, jakož i precedent. Docházelo k takovým situacím, kdy se opoziční poslanci snažili obhajovat žádost o vyvolání hlasování v ústních vystoupeních, ale překvapilo je, že na to mají dle jednacího řádu pouze 20 minut, zatímco odmítavý postoj premiéra byl prezentován 60 minut, protože byl čten jeho dopis – tedy nejednalo se o vystoupení. Opozici zaskočil požadavek, že konkrétní důvody k vyvolání hlasování musí podat písemně. To jí způsobilo velký problém, takže pak sama žádala o odklady (na vlastním materiálu začala pracovat až ve druhé polovině měsíce srpna 2012 a nebyla ho dlouho schopna předložit, atd). Pak přišly parlamentní prázdniny. Nicméně, samotný fakt, že by vláda mohla padnout, vyvolal celý sled událostí a taktizování, které situaci zhoršovaly a znepřehledňovaly. Tři ministři (vnitř Suina Fili, zdravotnictví Uliti Uata, práce Isilkeli Pulu) podali demisi, řada poslanců zcela jasně nedeklarovala, na kterou stranu by se v případném hlasování přiklonila, nastalo přeskupování a tvořily se frakce. Situace se měnila každým okamžikem a síly byly v podstatě vyrovnány.

Následně opoziční Demokratická strana přišla o dva hlasy, jeden poslanec přeběhl (výměnou za ministerský post) a druhý se dlouhodobě léčil v zahraničí. Jazyčkem na vahách tak byli nezávislí poslanci, pevná jednota však nevládla ani mezi poslanci z řad šlechty (9 křesel). Obdobná situace (pragmatické přesuny podpory mezi poslanci), kdy se vlastně nevědělo, jaké bylo reálné rozložení sil, byla jednou z příčin propuknutí krvavého násilí v roce 2006.

Jedním z důvodů odložení hlasování o nedůvěře se také stala královská svatba (dalším důvodem bylo například slavnostní otevření první solární elektrárny na ostrově). Dne 12. 7. 2012 se korunní princ (druhý následník trůnu) oženil se svou sestřenicí z druhého kolene (rodiče novomanželů jsou bratrance). Tato skutečnost vyvolala pnutí uvnitř královské rodiny, kdy sestra krále a královna matka se odmítly zúčastnit svatebního obřadu i následných oslav. Veřejnost pak mohla sledovat rozpoutání diskuse o problematice genofondu královské rodiny a její zevšeobecňující závěry vztahované rovněž na 110 tisícovou populaci ostrova.

V roce 2014 politický vývoj Tongy nezaznamenal žádný zásadní otřes. Již třetím rokem v čele koaličního kabinetu stojí Lord Tu'ivakano a v čele země král Tupou VI – viz 2.3

V lednu 2014 část severních ostrovů Ha'apai byla zasažena tropickým cyklónem Ian, zasáhl 6000 obyvatel. Nový Zéland poskytl pomoc tonžské vládě na rychlé odstranění škod.

Nové všeobecné volby jsou plánovány na listopad 2014.

2.3. Hlava státu

Tonžský král panuje doživotně, královský titul je dědičný.

Po smrti krále Toupou V. se dne 18. 3. 2012, automaticky, hlavou státu stal jeho mladší bratr - korunní princ 'Aho'eitu 'Unuaki'otonga Tuku'aho jako Toupou VI. (narozený 12. 7. 1959). Toupou VI. má k vládnutí dostatek odborných znalostí /sám působil léta jako premiér a ministr zahraničních věcí a od roku 2008 velvyslanec v Austrálii a z tonžských politiků má zdaleka největší mezinárodní zkušenosti/ a zatím, zdá se, i dostatek veřejné podpory. Na rozdíl od svých předchůdců, otce a bratra, nebyl dosud zapleten do žádných finančních skandálů. Nový král je pragmatický intelektuál-technokrat, což oslovuje veřejnost a zároveň současně představuje, vzhledem k vlastnímu původu a rodině královny, geneticky ideálně propojeného představitele pro všech 33 aristokratických rodin, které historicky království dominovaly a představují druhý, „proti-lidový“, politický tábor.

Král Toupou VI. je ženatý a má tři legitimní potomky (včetně následníka trůnu). Oficiální korunovace se sice ještě nekonala, na výkon funkce to však nemá vliv.

2.4. Vláda a její složení

Tonžská vláda se skládá se z 12 členů včetně premiéra.

Aktuální složení vlády:<http://www.mic.gov.to/government>

3. Zahraničně-politická orientace

Tonga ihned po vyhlášení nezávislosti 4. 6. 1970 vstoupila do britského Společenství národů. V roce 1976 navázala diplomatické vztahy s tehdejšími Sovětským svazem. V roce 1998 Tonga přerušila diplomatické vztahy s Tchajwanem a navázala je s ČLR. Od roku 1998 čínská pomoc a obchod na Tonze stabilně rostou. Tonžská vláda požádala ČLR o výhodné půjčky ve výši více jak 50 mil. USD.

Tonga udržuje blízké vztahy s regionálními pacifickými mocnostmi – Austrálií i Novým Zélandem. V průběhu nepokojů koncem r. 2006 obě země společně vyslaly na Tongu asi 150 vojáků a policistů. Austrálie a Nový Zéland financují *Tonga Business Recovery Facility* (s rozpočtem 6,5 mil. AUD) na překonání následků nepokojů.

Tonga rozvíjí dobré vztahy s USA. V roce 2003 Tonga podpořila koaliční akci v Iráku a následně byl v Iráku nasazen 45členný tonžský kontingent (červen-prosinec 2004). Druhý kontingent (55 vojáků) odcestoval z Tongy 18. 8. 2007. V Iráku (Camp Victory, Bagdád)

sloužil po dobu 6 měsíců (září-prosinec 2007); a v březnu 2008 byl vystřídán další tonžskou jednotkou.

V Austrálii, na Novém Zélandu i v USA žijí početné tonžské komunity; Nový Zéland od r. 2007 povoluje občanům Tongy zaměstnání v rámci sezónních zemědělských prací a vstřícná je i politika Austrálie.

EU poskytla v rámci 9. EDF Tonze celkem 6,1 mil. EUR (podíl na obnově hlavního města, projekty v zemědělství, připravenost na živelné katastrofy, technická spolupráce). 10. EDF alokoval 6,8 mil. EUR, z toho 5,9 mil. EUR v rámci *A-envelope* pro využití obnovitelných zdrojů energie a udržitelného hospodářství a 0,9 mil. EUR v *B-envelope* na neodkladné rekonstrukční práce. Kromě toho Tonga čerpá prostředky i z *Regional Indicative Program* (sektory školství, zemědělství, rybolovu, investic, obchodu).

V září 1999 se Tonga stala členem OSN. Tonžští vojáci se účastní různých mírových misí (včetně např. mise v Iráku a regionálních misí).

V červnu 2000 podepsala Tonga nástupnickou dohodu Lomé IV uzavřenou mezi EU a skupinou států Afriky, Karibiku a Tichomoří (AKT) - tzv. dohodu z Cotonou.

Tonga je dále členem následujících mezinárodních organizací a institucí (uváděny anglické zkratky): ACP, AsDB, FAO, G-77, IBRD, ICAO, ICFTU, ICRM, IDA, IFAD, IFC, IFRC, IHO, IMF, IMO, Interpol, IOC, ITU, OPCW, PIF, SPARTECA, UNCTAD, UNESCO, UNIDO, UPU, WHO, WIPO, WMO, WTO.

Po 4 letech jednání (2001-05) se Tonga 27. 7. 2007 stala 151. členem WTO. V průběhu přístupové procedury se zavázala k další liberalizaci obchodního režimu jak v oblasti zboží, tak služeb.

Ve dnech 15. - 19. 10. 2007 pořádala Tonga 38. zasedání regionální organizace Fórum pacifických ostrovů (PIF) za účasti 16 předsedů vlád pacifických zemí (tonžská vláda měla summit pořádat v r. 2006, ale vzhledem k úmrtí krále požádala PIF o odklad).

V hlavním městě Tongy mají rezidentní velvyslanectví Austrálie, Nový Zéland a ČLR. Velká Británie svoje diplomatické zastoupení v Nuku'alofa uzavřela v březnu 2006. SRN, Španělsko a Švédsko mají v Nuku'alofa honorární konzuly.

Tonga má stálou misi při OSN v New Yorku a velvyslanectví v Londýně, Pekingu, Canbeře a ve Wellingtonu. Tonga má dále honorární konzuláty v Hamburku, Sydney, Honolulu a San Francisku.

4. Bilaterální vztahy

ČR je na Tonze zastoupena prostřednictvím velvyslanectví ČR se sídlem v Canbeře.

Dne 19. září 2007 velvyslanec ČR a ministr zahraničních věcí Tongy podepsali v hlavním městě Nuku'alofa dvoustranné komuniké, jímž byly k uvedenému dni oficiálně navázány diplomatické vztahy mezi ČR a Královstvím Tonga.

Tonžský ministr zahraničních věcí současně oznámil, že Tonga jednostranně zařadila ČR a ostatní nové členské země EU do svého bezvízového programu. Od 12. září 2007 je občanům ČR automaticky udělováno návštěvnické vízum formou razítka do cestovního pasu při vstupu na území Tongy, a to bezplatně na dobu do 31 dnů. Prodloužení platnosti víza je

možné po zaplacení příslušného poplatku a předložení vyplněného formuláře žádosti o prodloužení víza.

Během návštěv velvyslance ČR na Tonze v r. 2007 byla dále vedena bilaterální jednání o konkrétních možnostech rozvojové spolupráce (např. formou mikroprojektu ve zdravotnictví či adopce na dálku). Kromě případných bilaterálních projektů hodlá ČR Tonze pomáhat prostřednictvím svých příspěvků do EDF.

V květnu 2011 došlo k realizaci zatím nejdůležitější události v česko-tonžských stycích, když cestou ze svatby britského následníka trůnu proběhla historicky první návštěva tonžského krále Toupou V. v Praze (*rovněž v květnu 2011 obdržel agrément velvyslanec H. Kmoníček*). Krále, který pravidelně navštěvoval Vídeň, se podařilo přesvědčit k vůbec první (byť soukromé) návštěvě zemí bývalého východního bloku. Bohužel se během návštěvy nakazil poměrně silnou chřipkou, která si při jeho zpáteční cestě vyžádala hospitalizaci v Hongkongu. V rámci léčení chřipkového onemocnění se zjistilo, že se král nachází v posledním stádiu těžké leukémie a v březnu 2012 tak Toupou V. zemřel.

Novým králem Tongy se stal jeho bratr, do té doby sloužící jako velvyslanec v Austrálii. Vzhledem k tomu, že korunní princ byl ve velmi dobrých a přátelských vztazích s velvyslancem ČR, stala se ČR jednou ze tří zemí (dále Španělsko a Finsko), které dostaly jako první příležitost předat pověřovací listiny novému vladaři v Nukualofě. A tak vv Kmoníček ve dnech 22. - 29. listopadu 2012 vykonal jedinou a zatím poslední cestu českého představitele na Tongu a dne 26. 11. 2012 předal do rukou tonžského krále Toupou VI. pověřovací listiny. V průběhu pobytu velvyslanec jednal s premiérem, ministrem zahraničí, obrany, turistiky, průmyslu, práce a s náměstkem a generálním sekretářem MZV. Král a královna uspořádali soukromou večeři pro vv s partnerkou ve své soukromé rezidenci. Král přitom zmínil, že je připraven v budoucnu při některé ze svých návštěv Bruselu navštívit ČR, jeho zvláštním zájmem je soukromý pobyt na léčebných procedurách v Karlových Varech.

Při jednání s premiérem se velvyslanec ČR zaměřil na prezentaci návrhů k bližší spolupráci obou zemí. V oblasti rozvoje turistického ruchu nabídl zprostředkování nabídky tonžských resortů prostřednictvím Asociace cestovního ruchu na českém trhu. V oblasti spolupráce s MZV nabídl krátké vzdělávací a orientační kurzy k tématům dle zájmu tonžské strany. V komerční oblasti pak představil české technologie pro záchranáře, mobilní letiště a kontejnerové věže řízení leteckého provozu pro případné využití v případě tsunami. Návštěva při příležitosti předání pověřovacích listin všemi směry překročila čistě protokolární rámeč příležitosti.

5. Ekonomická charakteristika země

5.1 Zhodnocení hospodářského vývoje za minulé období, předpověď dalšího vývoje

Rok 2009/2010 byl pro ekonomiku Tongy poměrně obtížný, neboť dopad světové hospodářské krize na tuto malou, otevřenou ekonomiku byl značný. Došlo k poklesu ekonomické aktivity, k poklesu příjmů z turistiky a vývoz stagnoval. Tonga byla v září 2009 zasažena tsunami a v únoru 2010 cyklonem René. Na její ekonomiku mělo vliv i potopení trajektu Princess Ashika v srpnu 2009. Přesto se ekonomická rovnováha země výhledově zlepšuje, inflace je relativně nízká a důvěra ve finanční sektor zůstává zachována.

Hospodářství království je velmi závislé na remitencích rodinných příslušníků, kteří žijí většinou v Austrálii, na Novém Zélandu a USA. Remitence ve finančním roce končícím 30. 6. 2012 tvořily 15% HDP; ještě v roce 2008 představovaly celých 30% HDP.

Tonžská ekonomika je ze 45% HDP zadlužená, největším věřitelem je čínská Export-Import banka. Vysoká úroveň externího dluhu představuje největší riziko.

Asijská rozvojová banka spolupracuje s vládou Tonga od roku 1972. Ke dni 31. prosince 2013 Tonga získala 57,79 mil. USD jako půjčku a 43,56 mil. USD ve formě grantů z Fondu rozvoje. Další granty byly použity pro technickou pomoc. Celková částka pomoci se odhaduje na 84,7 mil. USD, které byly rozděleny do sektorů zemědělství, energie, financí, průmyslu a obchodu, veřejného sektoru, dopravy a dalších.

V roce 2013 se inflace zvýšila o 0,2% a růst HDP se pohyboval okolo 0,3%. Národní banka v Tonze, předpokládá, že inflace v červenci 2014 dosáhne 1,8% . Inflace by se ke konci roku 2014 měla pohybovat na 2,2%. Prioritní oblasti vlády jsou makroekonomická stabilita, zejména s ohledem na dluh; zlepšení hospodaření a dosažení udržitelného hospodářského růstu soukromého sektoru. Asijská rozvojová banka spolu s Austrálií budou financovat projekt na stavbu a instalaci panelů na sluneční energii pro devět vnějších ostrovů v hodnotě 6,5 mil. USD. Cílem je snížit náklady elektřiny obyvatelům, kteří používají zejména diesellové generátory, a šetřit přírodní prostředí. V březnu 2013 eurokomisař Piebalgs přislíbil v Aucklandu na Pacifickém energetickém fóru 25,5 mil. EUR do rozvoje obnovitelných zdrojů energie v oblasti, z toho 3 mil. EUR by měly být investovány na Tonze spolu s Asijskou rozvojovou bankou, která má přidat 1 mil. EUR.

Tonga v roce 2014 očekává růst ekonomiky ve výši 1,5% i díky rekonstrukci po ničivém cyklónu.

5.2 Základní makroekonomické ukazatele

HDP se v jižním Pacifiku obecně oslabil v roce 2013.

Došlo k poklesu poskytnutých soukromých obchodních úvěrů i zpomalení stavební činnosti. V roce 2013 HDP na obyvatele dosáhlo hodnoty přesahující 8000 USD, ekonomika rostla o 1%. Celkově pak HDP dosáhlo hodnoty 4767mil USD v běžných cenách. Na tvorbě HDP se nejvíce podílejí služby 60%, zemědělství 18% a průmysl 20%. Dvě třetiny průmyslového obyvatelstva pracují v zemědělství. Nezaměstnanost se v království pohybuje kolem 13%.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014 odhad
HDP v běž. cenách mil. \$	343	396	447	471	477	494
HDP PPP mil. \$	744	777	806	826	847	874
HDP na ob. v \$	3345	3845	4333	4551	4605	4752
HDP na ob. PPP	7250	7546	7818	7987	8168	8406
Reálný růst HDP	3,3	3,1	1,9	0,7	1,0	1,6
Deficit běžného účtu plat. bilance v mil. \$	-23	-15	-21	-29	-25	-21
Deficit běžného účtu plat. bilance	-6,7	-3,7	-4,8	-6,2	-5,3	-4,2

%HDP						
Vývoz zboží a služeb % HDP	12,4	14,9	17,6	19,6	na	na
Inflace v %	3,5	3,9	4,6	3,1	3,2	3,9

www.dfat.gov.au/geo/fs/tnga.pdf

5.3 Hospodářství

Vláda podporuje rozvoj soukromého podnikání a investic a zvyšuje prostředky plynoucí do zdravotnictví a vzdělávání. Čelí nezaměstnanosti mladší generace a rostoucím výdajům na státní správu. Tonga má uspokojivou základní infrastrukturu a relativně dobře rozvinutý systém sociálních služeb. 22% obyvatel žije pod úrovní chudoby.

Tonga disponuje na pacifické poměry velmi dobrou sítí škol, která zajišťuje dobrou vzdělanost obyvatel. Vzdělané vrstvy však ostrovy opouštějí pro lepší budoucnost v cizině. V USA žije přibližně 60 tisíc Tonžanů, na Novém Zélandě 40 tisíc a v Austrálii 20 tisíc.

Rozvojové plány Tongy se zaměřují na zlepšování úrovně zemědělství, rybnářství, turistiky a lesnictví. Hlavními pěstovanými plodinami jsou kokosové ořechy, vanilkové lusky a banány, podporuje se rozvoj pěstování dýní. V živočišné výrobě se orientují na chov vepřů a drůbeže.

K rozvoji rybnářství mají napomoci výsledky studie, podle nichž jsou kolem Tongy vody bohaté na tuňáky. Na Tongu v roce 2012 přijelo 57 tis. turistů, vláda marketingově podporuje incomingovou turistiku. Další prioritou rozvoje jsou telekomunikace, urbanismus, dopravní systém a obnovitelné zdroje energie.

6 Zahraniční obchod země

Tonga je zemí s malou, otevřenou ekonomikou, mající omezený potenciál exportu. Dvě třetiny vývozu tvoří zemědělské produkty (ovocné šťávy, ryby, kokos, banány, vanilkové lusky). Mezi hlavní exportované produkty dále patří elektronika a tabák. Tonga dováží velké množství potravin zejména z Nového Zélandu. Obchodní deficit je částečně kryt zahraniční pomocí a částečně z podpory, kterou zasílá na souostroví tonžská komunita žijící v zahraničí. Důležitým zdrojem volně směnitelné měny je pro Tongu turistika.

V roce 2012 zaznamenala obchodní bilance deficit 184,5 mil. USD, dovoz přesahoval třináctkrát vývoz. Export byl na úrovni pouhých 16,1 mil. USD a dovoz 224,7 mil. USD. V roce 2013 dovoz činil 191,7 mil. USD a vývoz 13,6 mil. USD. Dovoz čtrnáctkrát překročil vývoz.

Hlavními položkami dovozu jsou paliva (letecký benzin, petrolej), komunikační přístroje, mouka a surový cukr. Nejvíce se na Tongu dováží z Nového Zélandu (30%), Singapuru (23%), USA (12,9%) a Austrálie (5,2%)

Hlavními položkami vývozu jsou ryby, měkkýši, kava, dýně, kokosové ořechy. Export směřuje na Nový Zéland (26,1%), USA (13,4%), Jižní Koreje (13%) a do Austrálie (12%).

7 Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR

Hospodářské vztahy mezi Tongou a ČR nejsou upraveny žádnou dohodou a vzájemná obchodní výměna je velmi omezená. Za rok 2013 se vyvezly z ČR elektrické přístroje na záznam zvuku a produkci obrazu v celkové hodnotě 2 tis. USD a kůže a jiné kožešiny za celkem 62 tis. USD.

Zdroje:

www.dfat.gov.au/geo/fs/tnga.pdf

<http://www.reservebank.to>

<http://www.adb.org>

<http://www.czso.cz>